

УДК 336.225.4

Дяченко Олексій Петрович,
доктор наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Одеського державного аграрного університету
ORCID 0000-0001-9670-2266
oleksa1983.03@gmail.com

Гоголь Марина Миколаївна
кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри обліку та оподаткування
Одеський національний університет ім. І.І. Мечнікова
ORCID 0000-0002-8243-5328
marigog@meta.ua

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Анотація

Стаття присвячена дослідженню розвитку системи оподаткування в Україні, зокрема, податку на доходи фізичних осіб за часи незалежності держави. Проаналізовано основні етапи становлення даного податку в період з 1991 року дотеперішнього часу, механізм його справляння. Досліджено переваги і недоліки пропорційної та прогресивної шкали ставок цього податку, відсутність обкладення даним податком всієї сім'ї в цілому, а не кожної окремої фізичної особи, що отримує дохід. В результаті аналізу слабких та сильних сторін механізму обкладання податком на доходи фізичних осіб запропоновано шляхи вдосконалення порядку його нарахування і сплати, в тому числі через запровадження прогресивної шкали ставок, що діють в більшості розвинених країн світу та, зокрема, Європейського Союзу.

***Ключові слова:** податкова система, податок на доходи фізичних осіб, прогресивна та пропорційна шкала ставок, механізм, фіскальна роль.*

UDC 336.225.4

Diachenko Oleksii P.,
Doctor of Science in Public Administration, Associate professor,
Associate professor of Department of Accounting and Taxation
Odessa State Agrarian University
ORCID 0000-0001-9670-2266
E-mail: oleksa1983.03@gmail.com

Gogol Marina M.
The Candidate of Economic Sciences, Associate professor,
Associate professor of Department of Accounting and Taxation
Odessa I.I. Mechnikov National University
ORCID 0000-0002-8243-5328
marigog@meta.ua

TRANSFORMATION PERSONAL INCOME TAX IN UKRAINE

Abstract

The purpose of the article is to study the process of reforming the personal income tax since the independence of Ukraine and identify further areas for improvement of the modern system of personal income taxation.

The scientific novelty is to determine the historical aspects of the development of personal income tax, which has a significant impact on the current state of collection and payment of the tax at present. Perspective directions of improvement of mechanisms of accrual and payment of this tax are offered, which will promote filling of the state budget, will provide social equality of the population and social protection of poor layers of citizens of the country. The introduction of progressive tax rates will lead to an increase in budget revenues at all levels from the payment of personal income tax, subject to the official employment of employees and their receipt of wages in full without the use of surcharges "in envelopes". Also of great importance is the system of counteracting the development of the shadow economy, including schemes of tax evasion, which requires systemic changes in the financial and credit and fiscal policy of the state.

Conclusions. After analyzing the formation and development of personal income tax in independent Ukraine, it can be argued that this tax plays a key role in the budget system of the country, providing a significant share of budget revenues of Ukraine. This tax allows for the mobilization of funds that ensure the implementation of the state's functions and social policy. Participation in the payment of this tax to the majority of the country's population ensures social justice and equal receipt of services from the state as a result of its payment, as well as the fair distribution of national income among various segments of the population.

The introduction of a progressive taxation system, which will be a further area of research, will facilitate the redistribution of income from rich to poor, provided appropriate fiscal policy and counteract the development of the shadow economy, which will provide public authorities on the basis of appropriate legislation.

Key words: *tax system, personal income tax, progressive and proportional rate scale, mechanism, fiscal role.*

Вступ. Податкова система відіграє важливу роль у розвитку економічного потенціалу та забезпечення суспільними благами населення будь-якої країни світу. Вона має значний вплив на підтримку громадського правопорядку, обороноздатність держави, забезпечення населення медичними послугами, безперешкодний доступ до отримання середньої освіти, відтворення екології, зменшуючи небезпечний вплив на навколишнє середовище та вирішення різних соціальних, духовних та культурних питань, що існують в будь-якому розвиненому суспільстві.

Питання оподаткування доходів фізичних осіб є одним з головних питань системи оподаткування будь-якої країни. Це залежить від різних причин. Одна з головних - дохід населення є стабільним і великим об'єктом оподаткування. Податкове навантаження поширюється не лише на доходи фізичних осіб, а й на їх витрати. Через те, що будь-який дохід з часом перетворюється на витрати, то саме доходи фізичних осіб піддаються пильній увазі науковців, які вивчають їх як головний об'єкт оподаткування прямих та непрямих податків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що питання механізму справляння податку на доходи фізичних осіб значною мірою висвітлено в працях вітчизняних науковців.

Вчені Божанова О.В. та Петрова Л.В. досліджують основні елементи податку на доходи фізичних осіб, передумови реформування оподаткування

доходів громадян та обґрунтовано необхідність конкретизації, подальшої систематизації напрямів проведення реформування податку задля отримання бажаного ефекту [1]. Сідельникова Л., Найденко О. обґрунтовують сучасні теоретико-практичні аспекти реалізації принципу соціальної справедливості щодо податку на доходи громадян [2]. Баранник Л.Б. аналізує надходження податку на доходи фізичних осіб державний бюджет і пропонує напрями реформування системи прибуткового оподаткування громадян [3]. У праці Носової Є. яка висвітлює реформування оподаткування доходів фізичних осіб проаналізовано основні зміни податкового законодавства у 2015 році, зроблено висновок про дискримінаційний характер застосування податкової соціальної пільги при оподаткуванні окремих категорій платників [4]. Актуальні проблеми реформування оподаткування доходів фізичних осіб в Україні досліджує О.О. Коломієць [5].

Питання дослідження досвіду оподаткування доходів фізичних осіб за часи незалежності, його вплив на наповнення бюджетів різних рівнів та на формування рівня тіньової економіки країни залишається не розв'язаним в повній мірі, що має значну актуальність на тлі нових реформ податку з доходів фізичних осіб, що мають на меті здійснити в Україні в найближчі роки.

Метою дослідження є дослідження процесу реформування податку на доходи фізичних осіб за часи незалежності України та визначення подальших напрямків удосконалення сучасної системи оподаткування доходів фізичних осіб.

Виклад основного матеріалу дослідження. Податок на доходи фізичних осіб, в тій формі, яка існує на сьогодні з'явився у Великобританії у 1798 році, однак проіснував він лише до 1816 року, коли і був скасований. Починаючи з 1842 року він перетворився на постійне та значне джерело доходів державного бюджету Великобританії. Лише в кінці XIX століття податок на доходи фізичних осіб з'являється у Німеччині, а в інших розвинених країнах його впровадження та розвиток відбувався вже в XX столітті [3, с. 115].

Основними умовами застосування та поширення податку на доходи фізичних осіб стали наступні:

- збільшення розмірів доходів населення та поширення їх різновидів;
- зростання рівня податкової культури населення, що з середини XIX століття стало краще усвідомлювати важливість задоволення суспільних потреб, зокрема освіти і охорони здоров'я та їх залежність від сплати податків кожним окремим індивідумом.

Саме дані фактори зумовили поширення та закріплення податку на доходи фізичних осіб, що перетворило його на один із головних джерел наповнення державного бюджету більшості розвинених країн світу. Зокрема, частка даного податку в загальній сумі податкових надходжень Так у другій половині 20-х рр. XX ст. становила близько 62% у Франції, 56% у США, 45% у Великобританії, 39% у Німеччині.

Основними перевагами застосування податку на доходи фізичних осіб в податковій системі розвинених країн є наступні:

- дозволяє платнику податків сплачувати таку суму, яка відповідає його платоспроможності;
- більше наближує до ідеалу соціальної справедливості завдяки введенню неоподаткованого мінімуму та прогресивної шкали оподаткування, що використовується в більшості розвинених країн світу;
- дозволяє оподатковувати доходи населення, що надходять з різних джерел;
- є однією з найдосконаліших форм оподаткування, оскільки основним джерелом оподаткування є чистий дохід суспільства;
- забезпечує взаємозв'язок між податками фізичної особи на користь держави та суспільними благами, які отримують фізичні особи.

Серед країн Європейського Союзу найбільше фіскальне значення податок на доходи фізичних осіб має в таких країнах, як Данія, Фінляндія, Швеція, забезпечуючи 30-50% загальної суми податкових надходжень.

У ряді європейських країн його фіскальна роль зменшилася, поступившись ролі платежів до соціальних фондів.

Правила оподаткування податком на доходи фізичних осіб в Україні змінювалися з часів проголошення незалежності та до теперішнього часу.

Систему прибуткового оподаткування громадян в Україні було запроваджено з 1991р. наслідок ухвалення Закону Української РСР «Про прибутковий податок з громадян Української РСР, іноземних громадян та осіб без громадянства» від 5 липня 1991 р.

З 26 грудня 1992 р. система оподаткування фізичних осіб регулювалась Декретом КМУ «Про прибутковий податок з громадян» [1, с. 66].

До 2003 року податок на доходи фізичних осіб сплачувався за прогресивною ставкою, розмір якої залежав від суми загального доходу.

Згідно Декрету Кабінету Міністрів України від 26.12.92 р. № 13-92 «Про прибутковий податок з громадян» і передбачав такі ставки: місячний сукупний дохід у розмірі до 17 грн. вважався неоподаткованим мінімумом; дохід від 18 до 85 грн. оподатковувався за ставкою 10% від суми доходу, що перевищувала розмір одного неоподаткованого мінімуму; від 86 до 170 грн. — 6 грн. 80 коп. + 15% від суми, що перевищувала 85 грн.; від 171 до 1020 грн. — 19 грн. 55 коп. + 20% від суми, що перевищувала 170 грн.; від 1021 до 1700 грн. — 189 грн. 55 коп. + 30% від суми, що перевищувала 1020 грн.; понад 1700 грн. — 393 грн. 55 коп. + 40% від суми, що перевищувала 1700 грн. [6].

Наведені вище ставки податку на доходи фізичних осіб, що залежали від розміру доходу громадян напевно не можна було вважати ефективними якщо розглядати їх з погляду надходжень до державного бюджету. Більшість найманих працівників, маючи на меті отримати більшу заробітну плату, зовсім не перешкоджали використанню фізичними та юридичними особами різноманітних «сірих» і «чорних» зарплатних схем. Іншими словами, працездатне населення країни, що працювало в приватному секторі, отримували зарплати «в конвертах» і як наслідок – соціальну незахищеність. Дані факти і до

теперішнього часу мають значний вплив на становлення податкової системи України, і, зокрема, на розвиток податку на доходи фізичних осіб.

01.01.2004 р. набрав чинності Закон України «Про податок з доходів фізичних осіб» від 22.05.2003р. № 889-IV, який суттєво змінив зміст правовідносин щодо оподаткування доходів фізичних осіб.

У 2004 р. замість п'яти ставок цього податку було встановлено єдину – 15%, а на період з 1 січня 2004 р. по 31 грудня 2006 р. - 13 %. Це, з одного боку, спростило механізм справляння податку, проте, з іншого – не відповідало принципу соціальної справедливості в оподаткуванні. Установлюючи єдину податкову ставку, держава поклала певну надію на виконання податкових зобов'язань з боку суб'єктів тіньової економіки, а отже, на розширення бази оподаткування. Проте такі зміни не привели до сподіваних обсягів легалізації доходів та не стимулювали в очікуваній мірі їх зростання [7, с. 48].

Основними змінами, що встановлював даний закон були наступні:

- анулювання оподаткування доходів фізичних на основі прогресивної шкали з максимальної ставкою 40 % та встановлення єдиної податкової ставки оподаткування сукупного місячного (річного) доходу у розмірі 15%, а на період з 1 січня 2004 р. по 31 грудня 2006 р. - 13 %;

- встановлення права платника податку на податковий кредит, який є сумою витрат, понесених платником податку – резидентом у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг) у резидентів України протягом звітного року. На суму таких витрат дозволяється зменшення суми загального доходу платника, одержаного ним за наслідками календарного року;

- розширення бази оподаткування;

- надання податкових соціальних пільг, що визначаються у відсотках до розміру мінімальної заробітної плати в розрахунку на місяць (100%, 150% та 200%) [8].

Важливою проблемою, яка набула свого поширення згідно нового податкового законодавства була та, що окрім сплати податку на доходи фізичних осіб, значного розміру досягали ставки на соціальне страхування. Так, роботодавці нараховували єдиний соціальний внесок, ставка якого становила 36,76%-49,7% від рівня заробітної плати.

Разом з відрахуваннями, що сплачувалися роботодавцем із заробітної плати працівника, а саме – згаданим ПДФО, ставка якого становила 15% (17%), та єдиним соціальним внеском у розмірі 3,6%, фактично до бюджетів та фондів соціального страхування сплачується 55,36% від номінального розміру заробітної плати (в окремих випадках – 70,3%).

З прийняттям та введенням у дію в 2011 році Податкового кодексу України загальні основи та принципи сплати податку на доходи фізичних осіб не зазнали ґрунтовних змін та їх суть відображається в розділі IV «Податок на доходи фізичних осіб».

Була зроблена ще одна спроба впровадження прогресивної ставки податку на доходи фізичних осіб, що було зроблено шляхом внесення змін у ПКУ, якими передбачалося встановлення прогресивної дворівневої шкали та встановлено

підвищену ставку ПДФО – 17% суми перевищення з урахуванням податку, сплаченого за ставкою 15% у разі, якщо загальна сума отриманих платником податку у звітному податковому місяці доходів перевищує десятикратний розмір мінімальної заробітної плати, установлені законом на 1 січня звітного податкового року.

З 2013р. по 2015р. в Україні діяла малопрогресивна модель оподаткування заробітної плати та інших прирівняних до неї виплат за двома ставками ПДФО, які у 2016 р. були замінені на єдину ставку 18 %, що діє і в поточному році (див. табл. 1).

Таблиця 1

Ставки податку на доходи фізичних осіб в Україні

Роки	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	01.09. 2020р.	01.01. 2021р.
Мінімальна заробітна плата (МЗП) на 1 січня, грн..	1147	1218	1218	1378	3200	3723	4173	4723	5000	6000
Ставка ПДФО, %	15 % до 11470 грн. 17 %	15 % до 12180 грн., 17 %	15 % до 12180 грн., 20 %	18%	18%	18%	18%	18%	18%	18%

Джерело: узагальнено автором [9]

З 1 січня 2015 в законодавство України були внесені зміни стосовно ставок податку на доходи фізичних осіб. З того моменту ставки податку на доходи фізичних осіб складала:

15% – для щомісячної суми доходів, що не перевищує 10 мінімальних заробітних плат або 12 180 гривень;

20% – для доходів, що перевищують 10 мінімальних заробітних плат (тобто 12 180 гривень).

До 31 грудня 2014 року ставка прибуткового податку для доходів понад 12 180 гривень становила 17%.

Також з 15% до 20% підвищено ставку прибуткового податку для пасивних доходів фізичних осіб, а саме відсотків, інвестиційного прибутку та роялті.

В планах законотворців було впровадження прогресивної шкали оподаткування ПДФО пасивних доходів, а саме: дивідендів, процентів, роялті, інвестиційного прибутку за ставками: — 15% — якщо база оподаткування звітного податкового року не перевищує 204 прожиткових мінімуми, — 20% — якщо база оподаткування звітного податкового року перевищує 204 прожиткових мінімуми, але не перевищує 396 прожиткових мінімумів, до суми такого перевищення, — 25% — якщо база оподаткування звітного податкового року перевищує 396 прожиткових мінімумів, до суми такого перевищення [10].

Проте по факту було запроваджено спочатку пропорційну ставку — 20 % до суми нарахованих процентів за вкладками, яка з 1 січня 2016 року була знижена до 18% згідно з п.п.167.5.1 пункту 167.5 Податкового кодексу України [11].

До 2016 року застосовувалася норма згідно з пп. "є" п. 176.1 ПКУ, згідно з якою платники податків — працівники підприємств, які на протязі податкового (звітного) року отримували доходи у формі заробітної плати, інших заохочувальних і компенсаційних виплат або інших виплат і винагород у зв'язку з трудовими відносинами й за цивільно-правовими договорами одночасно від 2-х або більше податкових агентів (роботодавців) і при цьому загальна річна сума таких оподатковуваних доходів перевищувала 120 розмірів мінімальної заробітної плати, зобов'язані були подавати податкову декларацію про майновий стан і доходи, у якій розраховували свої податкові зобов'язання з ПДФО. Це було пов'язано з застосуванням прогресивної ставки, тому що кожен з двох роботодавців застосовував до заробітної плати ставку 15%, але у сукупності дохід від двох роботодавців міг перевищувати розмір бази оподаткування, що обкладалися за ставкою 15%, саме тому, за підсумками попереднього звітного року працівник повинен був скласти декларацію, в якій самостійно визначав суму ПДФО у бюджет. Із запровадженням єдиної ставки 18% така необхідність відпала. Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році" від 24.12.2015 р. № 909-VIII [12], в якому йдеться і про ПДФО, а саме з 01.01.2016р. замість диференційованих ставок податку у 15% і 20% має застосовуватися єдина ставка 18% від бази оподаткування. Фактично збільшили на 3 % оподаткування низьких зарплат та зменшили на 2% податок з високих доходів.

Останні новації стосовно податку на доходи фізичних осіб вступили в силу з 1 січня 2017 р., що пов'язано із змінами, внесеними до Податкового кодексу України (далі – ПКУ). Також вступив в силу Закон України від 23.03.2017 р. № 1989 VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо уточнення деяких положень та усунення суперечностей, що виникли при прийнятті Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні», який прояснив питання щодо оподаткування дивідендів. Дивіденди по акціях і / або інвестиційними сертифікатами та корпоративними правами, нараховані нерезидентами, інститутами спільного інвестування, а також резидентами-неплатниками податку на прибуток підприємств нині обкладаються податком за ставкою – 5%.

Надходження до дохідної частини місцевих бюджетів є економічним базисом, на якому ґрунтується багатосторонній розвиток регіонів, в тому числі економічна, соціальна та культурна складова. Своєчасність та якість бюджетних послуг та багато в чому рівень життя населення залежать від процесу наповнення дохідної частини бюджетів місцевих рад.

Відповідно до Бюджетного кодексу України, доходи місцевих бюджетів мають два джерела: власні доходи (податкові та неподаткові надходження та інші доходи) та міжбюджетні трансферти (гранти та субсидії).

Найважливішими джерелами наповнення дохідної частини місцевих бюджетів є податок на доходи фізичних осіб та плата за землю. Однак із недавнім збільшенням обсягу бюджетних ресурсів, необхідних для реалізації державних ініціатив Уряду та Президента, що значно перевищують темпи зростання доходів місцевих бюджетів, спостерігається тенденція до збільшення частки міжбюджетних трансфертів, що призводить до зменшення фінансової незалежності територіальних органів влади.

До того часу, як відбулася фінансова децентралізація, податок на доходи фізичних осіб надходив до районного бюджету. Після проведення реформи децентралізації бюджету, що відбулася в кінці 2014 року, податок на доходи фізичних осіб почав поступати до бюджетів новостворених об'єднаних територіальних громад.

Після проведеної реформи був змінений порядок сплати податку на доходи фізичних осіб. Різні рівні бюджету мають право вимагати свій відсоток: бюджети міст обласного значення - 60%, обласні бюджети - 15%, державний бюджет - 25%. Столиця України – Київ, як виняток, сплачує державі 60% податків, зібраних на його території, і 40% утримує їх собі.

На сьогодні з прийняттям та виконанням бюджету на 2021 рік виникають певні проблеми з фінансовим забезпеченням місцевого самоврядування, адже в процесі його виконання виникають проблемні моменти:

- на бере до уваги фінансові потреби місцевих органів влади, яким не достатньо їх доходів для здійснення тих повноважень, що були передані їм до виконання, адже починаючи з 2016 року відсоток розподілу податку на доходи фізичних осіб залишається без змін, а повноваження з кожним роком зростають;
- необхідність змін в діючому механізмі здійснення горизонтального вирівнювання платоспроможності бюджетів місцевого рівня;
- не врегульовано питання розподілу повноважень на власні та делеговані, немає чіткої ясності щодо джерел їх здійснення;
- повністю не передбачено інфраструктурної субвенції.

Отже, з метою здійснення реформи механізму оподаткування податком на доходи фізичних осіб на наш погляд необхідно здійснити наступні кроки:

- при обкладанні податком на доходи фізичних осіб необхідно корегувати його ставки у відповідності не лише до доходу певної фізичної особи, а й всієї сім'ї разом з розрахунком доходу на кожного її члена, що значно вирівняє соціальну справедливість при сплаті даного податку;
- використовувати прогресивну шкалу оподаткування, при якій відбуватиметься зростання ставок податку зі збільшенням отримуваного доходу.

На сьогодні точаться значні дискусії стосовно запровадження даної системи обкладання податком на доходи фізичних осіб, адже вона має як свої переваги так і недоліки. Одним з недоліків даної системи визначають зростання ризику тінізації отримуваних доходів, що в більшій мірі стосується фізичних осіб, які отримують офіційні високі заробітні плати. Враховуючи і так достатньо високий рівень тіньової економіки в нашій країні, його зростання може

призвести до ще більшої тінізації доходів, враховуючи слабку систему протидії її розвитку в нашій країні.

Головними напрямками удосконалення діяльності державних органів влади у сфері протидії розвитку тіньового сектору економіки, є наступні:

1. Нормативно-правове забезпечення механізмів протидії розвитку тіньової економіки України.

2. Зростання ефективності наглядової діяльності.

3. Посилення взаємодії Дерфінмоніторингу України та інших державних регуляторних органів між собою, а також з правоохоронними органами, та з суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

4. Удосконалення міжнародного співробітництва у сфері запобігання розвитку тіньової економіки.

5. Підвищення професійної підготовки фахівців у сфері протидії розвитку тіньової економіки.

6. Створення системи оцінок ефективності заходів з протидії розвитку тіньової економіки [13].

Запровадження прогресивних ставок оподаткування призведе до зростання доходів бюджетів всіх рівнів від сплати податку на доходи фізичних осіб при умові офіційного працевлаштування найманих працівників та отримання ними заробітної плати в повному обсязі без використання доплат «в конвертах». Також важливого значення набуває системи протидії розвитку тіньової економіки, в тому числі схемам ухилення від сплати податків, що потребує системних змін в фінансово-кредитній та фіскальній політиці держави.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Провівши аналіз становлення та розвитку податку на доходи фізичних осіб в незалежній Україні, можна стверджувати, що даний податок відіграє ключову роль в бюджетній системі країни, забезпечуючи значну частку доходів бюджету України. Даний податок дозволяє здійснювати мобілізацію коштів, що забезпечують здійснення державою своїх функцій та соціальної політики. Участь в сплаті даного податку більшості населення країни забезпечує соціальну справедливість та рівноправне отримання послуг від держави в результаті його сплати, а також справедливий розподіл національного доходу між різними верствами населення.

Впровадження прогресивної системи оподаткування, що і буде подальшим напрямком дослідження, сприятиме перерозподілу доходів від багатих до бідних при умові належної фіскальної політики та протидії розвитку тіньової економіки, що забезпечуватимуть органи державної влади на базі відповідного нормативно-правового забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Божанова О.В., Петрова Л.В. Реформування податку з доходу фізичних осіб: сучасний стан та перспективи. *Економічний вісник. Фінанси, облік та оподаткування*. 2020. №2. С. 65-74

2. Сідельникова Л.П., Найденко О.Є. Реалізація принципу соціальної справедливості в оподаткуванні фізичних осіб. *Економіка розвитку*. 2017. № 2. С. 86— 96.

3. Баранник Л.Б. Аналіз фіскальної ефективності стягнення податку на доходи фізичних осіб в Україні. *Економічний вісник. Фінансовий ринок*. 2017. №4. С. 113-123
4. Носова Є. Реформування оподаткування доходів фізичних осіб в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2016. URL: [http:// dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2016/178-1/3](http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2016/178-1/3) (дата звернення: 12.03.2021р.)
5. Коломієць О.О. Актуальні проблеми реформування оподаткування доходів фізичних осіб в Україні. *Національний інститут стратегічних досліджень*. 2019. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/socialnapolitika/aktualni-problemi-reformuvannyaopodatkovannya-dokhodiv-fizichnikh> (дата звернення: 10.03.2021р.)
6. Про прибутковий податок з громадян: Декрету Кабінету Міністрів України від 26.12.92 р. № 13-92 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/13-92#Text> (дата звернення: 14.03.2021р.)
7. Дутова Н.В., Лесік Є.С. Оподаткування доходів фізичних осіб в Україні: проблеми та вдосконалення на базі досвіду зарубіжних країн. *Економіка і організація управління*. 2019. № 1 (33). С. 43-52
8. Про податок з доходів фізичних осіб: Закон України від 22.05.2003р. № 889-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-15#Text> (дата звернення: 15.03.2021р.)
9. Фролова Т. П., Дяченко О. П. Податок на доходи фізичних осіб в контексті міжнародного досвіду. *Сучасні наукові погляди на модернізацію і суспільний розвиток економічної системи: збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 28 листопада 2020 р.)*. К.: Аналітичний центр «Нова Економіка», 2020. С. 125-129
10. Про запобігання фінансової ката строфи та створення передумов для економічного зростання в Україні: Закон України від 31.03.2014 №1166-VII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1166-18> (дата звернення: 12.03.2021р.)
11. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/ed20150101> (дата звернення: 10.03.2021р.)
12. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році: Закон України від 24.12.2015 р. № 909-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/909-19#Text> (дата звернення: 06.03.2021р.)
13. Дяченко О.П. Основні напрями та етапи державної політики протидії розвитку тіньової економіки в Україні. *Інвестиції: практика і досвід*. 2018. №1. С. 104-107.

References:

1. Bozhanova, O.V., Petrova, L.V. (2020). Reformuvannia podatku z dokhodu fizychnykh osib: suchasnyj stan ta perspektyvy. *Ekonomichnyj visnyk. Finansy, oblik ta opodatkovannia*, 2, 65-74.
2. Sidel'nykova, L.P., Najdenko, O.Ye. (2017). Realizatsiia pryntsypu sotsial'noi spravedlyvosti v opodatkovanni fizychnykh osib. *Ekonomika rozvytku*, 2, 86— 96.
3. Barannyk, L.B. (2017). Analiz fiskal'noi efektyvnosti stiahnennia podatku na dokhody fizychnykh osib v Ukraini. *Ekonomichnyj visnyk. Finansovyj rynek*, 4, 113-123.
4. Nosova, Ye. (2016), Reformuvannia opodatkovannia dokhodiv fizychnykh osib v Ukraini, *Visnyk Kyivs'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika*. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.17721/17282667.2016/1781/3> [in Ukrainian].
5. Kolomiets' O.O. Aktual'ni problemy reformuvannia opodatkovannia dokhodiv fizychnykh osib v Ukraini. Natsional'nyj instytut stratehichnykh doslidzhen'. 2019. Retrieved from <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/socialnapolitika/aktualni-problemi-reformuvannyaopodatkovannya-dokhodiv-fizichnykh> [in Ukrainian].
6. Cabinet of Ministers of Ukraine (1992), Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On personal income tax". Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/13-92#Text> [in Ukrainian].
7. Dutova, N.V., Lesik, Ye.S. (2019). Opodatkovannia dokhodiv fizychnykh osib v Ukraini: problemy ta vdoskonalennia na bazi dosvidu zarubizhnykh krain. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*, 1 (33), 43-52.
8. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003). The Law of Ukraine " On personal income tax ". Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-15#Text> [in Ukrainian].
9. Frolova, T. P., Diachenko, O. P. (2020). Personal income tax in the context of international experience, Zbirnyk tez naukovykh robit uchasnykiv mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii [Modern scientific views on the modernization and social development of the economic system], Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiya [International scientific-practical conference] Kyiv, Ukraine, pp. 125-129
10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2014). The Law of Ukraine " On prevention of financial catastrophe and creation of preconditions for economic growth in Ukraine ". Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1166-18> [in Ukrainian].
11. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010). The Law of Ukraine " Tax Code of Ukraine ". Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/ed20150101> [in Ukrainian].
12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010). The Law of Ukraine "On amendments to the Tax Code of Ukraine and some legislative acts of Ukraine to ensure the balance of budget revenues in 2016". Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/909-19#Text> [in Ukrainian].

13. Diachenko, O.P. (2018). Osnovni napriamy ta etapy derzhavnoi polityky protydii rozvytku tin'ovoi ekonomiky v Ukraini. *Investytsii: praktyka i dosvid*, 1, 104-107.